

BIBLIOTEKA KLASZTORU OO. KARMELITÓW BOSYCH
W CZERNEJ

Klasztor OO. Karmelitów Bosych w Czernej k. Krzeszowic¹ został ufundowany 28 IX 1633 przez Agnieszkę z Tęczyńskich Firlejową (ok. 1578—1644), wojewodzinę krakowską. Od początku swego istnienia był pomyślany jako erem dla całej prowincji polskiej karmelitów bosych. Budowa klasztoru i kościoła pod wezwaniem św. Eliasza trwała kilka lat. Dlatego uroczysta konsekracja odbyła się dopiero 21 IX 1640. Wtedy również rozpoczęto w klasztorze stosowanie ścisłej reguły, zniesionej faktycznie dopiero w 1805 r. Klasztor w Czernej, jedyny z wielu klasztorów karmelitów bosych na ziemiach polskich, nie uległ kasacji przeprowadzanej przez państwa zaborcze w XVIII i XIX w. W 1875 r. został przyłączony do prowincji austriackiej karmelitów bosych. Od 1880 r. stał się klasztorem nowicjackim. Później powrócił do macierzystej prowincji polskiej, restytuowanej w 1911 r. Obecnie klasztor w Czernej cieszy się zasłużoną sławą ponad 300-letniej przeszłości; jest on również znany jako miejsce wiecznego spoczynku czcigodnego o. Rafała (Józefa Kalinowskiego, 1835—1907), powstańca z 1863 r., sybiraka, zmarłego w opinii świętości².

Biblioteka klasztorna powstała z pewnością wkrótce po ufundowaniu klasztoru. Już w 1634 r. otrzymała ona w darze od klasztoru karmelitów bosych w Wiśniczu dzieła Ludwika de Ponte³. Ponieważ erem w Czernej był wspólny dla całej prowincji, również inne klasztory mogły darować książki do jego biblioteki. Pewna część księgozbioru mogła pochodzić z biblioteki klasztoru św. Michała i Józefa w Krako-

¹ Za uprzejme zezwolenie i serdeczną gościnność podczas mego pobytu w bibliotece klasztoru czerneńskiego składam gorące podziękowanie O. Prowincjałowi Karmelitów Bosych w Polsce oraz O. Przeorowi i wszystkim Ojcom klasztoru w Czernej.

² Ważniejsza literatura dotycząca klasztoru w Czernej: Ambrosius a S. Teresia: *Monasticon Carmelitarum. Analecta Ordinis Carmelitarum Discalceatorum*. A. 22: 1950 fasc. 2 s. 292.— Romuald od św. Eliasza (Kućka): *Monografia klasztoru OO. Karmelitów Bosych w Czerny*. Czerna 1914. — E. Chwałewik: *Zbiory polskie*. Wyd. 2. T. 1. Warszawa 1926 s. 55. — *Katalog zabytków sztuki w Polsce*. T. 1: *Województwo krakowskie*. Warszawa 1953 s. 105—109.

³ Archiwum Prowincji K. B. w Czernej. Sygn. AKW 1 s. 16.

wie, któremu przełożeni polecili opiekę nad nową fundacją. Z czasem księgozbiór powiększył się przez zakupienie nowych książek i dary różnych osób, m. in. od fundatorki klasztoru. Niektóre zapiski własnościowe na książkach pochodzących z tego okresu zawierają daty z pierwszej połowy XVII w., przy czym dość często występuje r. 1646. Biblioteka otrzymywała również niewielkie ilości książek po zmarłych zakonnikach. W innych zakonach było to zjawisko dość częste. Natomiast karmelici bosci, ze względu na ślub całkowitego ubóstwa, mogli posiadać książki tylko za zezwoleniem przełożonych. Rozwoju biblioteki nie zahamowały nawet wojny z lat 1655—1657, albowiem klasztor w Czernej przetrwał ten okres na ogół szczęśliwie.

Według pierwszego, znanego obecnie, spisu książek — *Catalogus librorum bibliothecae Sacri Deserti S[ancti] P[atris] N[ostri] Eliae Carmelit[arum] Discal[ceatorum]*, sporządzonego na początku XVIII w.⁴, księgozbiór biblioteczny liczył 925 dzieł w około 990 wol. Całość była podzielona na 13 działów, w obrębie których zachowano porządek alfabetyczny. Najliczniejszy był dział *libri spirituales*, obejmujący ponad 380 dzieł. Dział *historici ecclesiastici* liczył ponad 100 dzieł, a dział *sancti Patres* — 80. Osobno zostały zapisane książki w języku polskim: *libri spirituales* — 55 dzieł, *historici polonici* — 24 dzieła i *libri poetici profani* — 7 dzieł. W pozostałych działach były także książki w języku polskim w łącznej liczbie 48 dzieł. Biorąc pod uwagę księgozbiory innych ówczesnych bibliotek klasztornych, ilość książek w języku polskim była tu dość duża. Obok książek w języku łacińskim, stanowiących przeważającą część księgozbioru, znajdowały się w bibliotece czerneńskiej również 24 dzieła w języku włoskim i hiszpańskim. Fakt ten tłumaczy się pochodzeniem narodowościowym przeważającej części zakonników w początkowym okresie istnienia klasztorów karmelitów bosych na ziemiach polskich.

W 1716 r. biblioteka otrzymała kilkadziesiąt książek w darze od kasztelana sieradzkiego Michała Stanisława Tarnowskiego. W dwa lata później, za przeoratu o. Gaudentego od Ducha Św., został sporządzony inwentarz klasztoru, który obejmował także cały księgozbiór. Ten nowy, bardziej dokładny spis książek — *Catalogus librorum Bibliothecae Conventus Eremitici Sancti Eliae Prophetae Carmelitarum Discalceatorum* był w użyciu do 1731 r. W porównaniu ze spisem książek z początku XVIII w. pozwala on stwierdzić, że w 1718 r. było tylko ok. 990 dzieł, podzielonych na 17 działów, z których 3 dotyczyły książek polskich. Poszczególne rubryki spisu brzmiały: 1) *materia de qua liber*, 2) *nomen authoris*, 3) *folium*, 4) *locum impressionis et nomen impres-*

⁴ Pozostałe rękopisy cytowane w artykule znajdują się również w Arch. Prow. w Czernej.

soris, 5) *annus* i 6) *exemplar et tomus*. Ten szczegółowy układ pozwala m. in. ustalić ilość książek drukowanych w poszczególnych wiekach. I tak z w. XV było 5 dzieł, z XVI — 54, z XVII — 868 i z XVIII — 81. Oprócz tego w bibliotece znajdowało się 12 rękopisów treści religijnej.

Dalszy rozwój biblioteki został powstrzymany przez pożar, który zniszczył klasztor w pierwszą niedzielę adwentu — 29 XI 1750. Wtedy prawdopodobnie uległa zniszczeniu część księgozbioru, albowiem w 1865 r. ilość książek była prawie ta sama jak w 1718, mimo że od tego czasu biblioteka powiększyła się wieloma książkami ze skasowanych klasztorów karmelitów bosych.

W ciągu drugiej połowy XVIII w. przybyła w bibliotece niewielka ilość książek w języku polskim. Były to przeważnie dzieła religijne, wydawane w ośrodkach prowincjalnych (Berdyczów, Kalisz i Sandomierz).

Dokładne ustalenie ilości książek pochodzących ze skasowanych klasztorów jest obecnie utrudnione, ponieważ wszelkie zapiski własnościowe zostały wycięte lub zamazane i tylko niekiedy udaje się je odczytać. Podobnie było w 1865 r., po skasowaniu przez cara klasztorów karmelitów bosych w Warszawie i Lublinie. Książki z Lublina przewiózł do Czernej, w styczniu 1865 r., o. Józef od św. Gabriela (Tyrka), który w okresie kasaty przebywał w Lublinie na studiach teologicznych. W 1865 r., na polecenie władz austriackich, został sporządzony inwentarz klasztoru w Czernej, obejmujący też bibliotekę, w której znajdowało się wtedy ok. 790 dzieł w ok. 976 wol. Ponad 600 dzieł było w języku łacińskim. Książek polskich znajdowało się 106. Pozostałe 83 dzieła były w różnych językach, z nich w języku niemieckim tylko 8. W związku z przybyciem do Czernej karmelitów bosych z klasztoru w Linzu nastąpił później wzrost ilości książek w języku niemieckim. Prócz dzieł w tym języku zostały wtedy przywiezione również książki łacińskie z XVII i XVIII w. Podobny, mieszany księgozbiór łacińsko-niemiecki, pochodzący z klasztoru karmelitów w Warszawie, został przywieziony do Czernej przez o. Franciszka Ksawerego od Najświętszych Serc (Drechera), o czym świadczy jego nazwisko wypisane na kilkudziesięciu książkach.

W ostatniej ćwierci XIX w. i przez cały w. XX księgozbiór biblioteki klasztornej wzrósł bardzo wydatnie, skoro obecnie ilość dzieł wydanych po 1801 r. wynosi ponad 20.000 wol., głównie treści religijnej, z uwzględnieniem historii i ważniejszych dzieł z pozostałych dziedzin wiedzy. W tym okresie biblioteka otrzymała katalog kartkowy alfabetyczny i działowy.

Ważnym wydarzeniem w dziejach biblioteki czerneńskiej było pozyskanie przed dwoma laty resztek księgozbiorów z klasztorów karme-

litów bosych pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia NMP oraz św. Michała i Józefa w Krakowie, skasowanych w 1787 i 1797 r. Biblioteki obu tych konwentów powstały w pierwszej połowie XVII w. Cenny księgozbiór posiadała niewątpliwie biblioteka klasztoru Niepokalanego Poczęcia NMP, założonego w 1605 r. Był on pierwszym konwentem karmelitów bosych na ziemiach polskich i zarazem klasztorem nowicjackim dla ich prowincji polskiej, erygowanej w 1617 r. Według inwentarza z 1702 r. księgozbiór tej biblioteki obejmował ok. 1.730 dzieł w ok. 2.100 wol., podzielonych na 18 działów. Obok książek spotykanych w ówczesnych bibliotekach klasztornych i potrzebnych w klasztorze nowicjackim, znajdowały się tam liczne dzieła historyków i pisarzy polskich, a także egzemplarz bazylejskiego wydania dzieła Mikołaja Kopernika *De revolutionibus orbium coelestium*. Wśród dzieł autorów obcych znajdował się m. in. komplet *Republik Elzevera*, dzieła Erazma z Rotterdamu, nie wyłączając *Encomium moriae (Pochwały głupoty)*, Eryka Puteanusa, Wawrzyńca Valli i *Mare liberum* Hugona Grocjusza. Przeważały druki XVII-wieczne. Istnienie 190 wol., pochodzących z tej interesującej biblioteki, oraz zachowane archiwalia klasztoru Niepokalanego Poczęcia NMP dostarczają podstawy źródłowej do opracowania monografii biblioteki.

Zachowana część biblioteki klasztoru św. Michała i Józefa w Krakowie liczy ok. 450 wol. O dawniejszych losach tej biblioteki, o ilości i zawartości księgozbioru, wobec braku źródeł archiwalnych, nie można napisać nic pewnego. Wiadomo tylko, że powstała w latach dwudziestych XVII w. z podziału biblioteki klasztoru Niepokalanego Poczęcia⁵. Zarówno powstanie, jak i dalszy rozwój pozostawał w związku z otwarciem w klasztorze św. Michała i Józefa studium teologicznego dla prowincji polskiej. To wydarzenie było przyczyną sprowadzenia dzieł teologicznych z konwentu lubelskiego, gdzie od 1611 r. istniało równocześnie studium filozofii i teologii. Świadczą o tym zachowane egzemplarze dzieł, które posiadają oprawy z herbem Lublina i inicjałami SPSSCD oraz zapiski własnościowe — *Studiosorum Fratrum Carmelitarum Discalceatorum Provinciae Polonae* i *Conuentus SS. Michaelis et Joseph Carmelitarum Discalceatorum Cracoviensis*. Bliższe zbadanie zawartości tej części księgozbioru będzie z pewnością pomocne dla poznania przeszłości karmelitów bosych w Polsce. Wśród pozostałych książek znajdują się dzieła подарowane bibliotece w 1635 r. przez ks. Sebastiana Nuceryna (1565—1635), wielkiego przyjaciela i dobrodzieja karmelitów bosych oraz pierwszego tłumacza na język polski dzieł św. Teresy od Jezusa. Przy dokładnym opracowaniu tej części

⁵ Arch. Prow. Sygn. AP 1 s. 70.

księgozbioru przypuszczalnie zostaną ujawnione nowe interesujące szczegóły.

Obecnie, po oddzieleniu druków nowych i utworzeniu z nich osobnej, estetycznie urządzonej biblioteki, w dawnym pomieszczeniu pozostały tylko stare druki w ilości ponad 3.250 wol. Ze względu na proveniencję można wśród nich wyróżnić następujące zasoby książek: 1) dawny księgozbiór biblioteki czarneńskiej, zwanej *Bibliotheca Conventus Eremitici Sancti Eliae Prophetae Carmelitarum Discalceatorum* lub *Bibliotheca Sacri Deserti Sancti Patris Nostri Eliae Carmelitarum Discalceatorum*, w liczbie ponad 1.060 wol., wraz z częścią książek nie posiadających zadnych dawnych proveniencji w ilości 900 wol.; 2) część księgozbioru konwentu Niepokalnego Poczęcia NMP w liczbie 190 wol.; 3) część księgozbioru konwentu św. Michała i Józefa w ilości ponad 450 wol.; 4) grupa książek posiadających różne proveniencje w liczbie 650 wol. Wśród tych ostatnich znajduje się 8 dzieł, które niegdyś należały do biblioteki klasztoru karmelitów bosych w Wiśniczu, ufundowanej przez Stanisława Lubomirskiego (1583—1649), zwycięzcy spod Chocimia i jednego z najznakomitszych magnatów polskich pierwszej połowy XVII w. Biblioteka konwentu wiśnickiego, po kasacie klasztoru w 1783 r., została wywieziona do Lwowa i uległa rozproszeniu. Wśród tych kilku dzieł, które obecnie znalazły się w Czernej, najcenniejsze są *Annales Ecclesiastici* C. Baroniusza (t. 11 drukowany w Kolonii 1624) i A. Bzowskiego (t. 14 drukowany również w Kolonii 1618). Oba tomy posiadają oryginalne oprawy z 1630 r., ozdobione herbem Lubomirskiego i inicjałami SLDCWPRCS⁶.

Pod względem treści księgozbiór w Czernej jest typowym dla bibliotek zakonu karmelitów bosych i specyfiki konwentu eremickiego. Stąd przewaga wydań Pisma św., Ojców Kościoła i w ogóle dzieł religijnych, ze szczególnym uwzględnieniem książek dotyczących życia monastycznego. Wśród nich znajduje się wiele interesujących *karmelitanów*, niekiedy nawet nie notowanych w centralnym katalogu starych druków. Są to: dzieła pisarzy mistycznych i ascetycznych, dzieła dotyczące życia zakonnego — głównie Jana od Jezusa Marii, przywileje karmelitów bosych, instrukcje zakonne i eremickie z lat 1617, 1631, 1684 i 1727, dzieła historyków Karmelu: Petri a S. Andrea — *Historia generalis Fratrum Discalceatorum Ordinis BVM de Monte Carmelo* (t. 2 wydany w Rzymie 1671), Philippi a S. Trinitate — *Decor Carmeli* oraz przekłady tego dzieła na język polski i niemiecki. Wśród dzieł teologicznych pewną wartość dla poznania studiów zakonnych mają książki, które niegdyś

⁶ Dzieje biblioteki klasztoru wiśnickiego zostaną przedstawione w osobnym artykule.

znajdowały się w bibliotece studium karmelitańskiego w Lublinie. Stamtąd np. pochodzi *Cursus theologiae moralis Collegii Salmanticensis* oraz wydane z komentarzami autorów karmelitańskich dzieła św. Tomasza z Akwinu, którego nauka była obowiązująca także w zakonie karmelitów bosych. Innych zakonów dotyczą: *Annales Cistercienses* Manriqueza, *Annales Minorum Fratrum* Waddinga i *Annales Cappucinorum* Boveriusa.

Wiele książek nosi ślady częstej lektury. Szczególnie jest to widoczne na książkach polskich z XVI i XVII w., np. na *Wizerunku żywota zakonnego*, drukowanym w Krakowie w 1613 r. i ofiarowanym klasztorowi w Czernej przez fundatorkę Agnieszkę Firlejową, o czym świadczy zapiska umieszczona na stronie tytułowej. Częsta lektura dzieł, a także brak trwałych opraw powodowały defekty, które utrudniały korzystanie z książek. Taki stan rzeczy wywołał oburzenie nieznanego zakonnika, który na zdefektowanym egzemplarzu dzieła Dionysii Cartusiani — *Sermones* napisał: „Ktoś przód wyszarpał; żeby z niego kat pasy dar[ł]”.

Wśród dzieł, które niegdyś należały do znanych osobistości, można wymienić: *Opera* Platona, wydane w 1578 r., będące własnością Walentego Fontany (1545—1618), matematyka i lekarza, rektora Uniwersytetu Krakowskiego. *Opera* Bazylego Wielkiego, wydane w 1603 r., należały do ks. Sebastiana Nuceryna, który umierając w 1635 r. podarował je, wraz z innymi książkami, klasztorowi św. Michała i Józefa w Krakowie. Przymuszczałnie po kasacie konwentu dzieło to znalazło się w Czernej. Później tamtejsi ojcowie wymienili je z ks. Zygmuntem Golianem na nowy mszał, który kosztował 25 florenów. Z kolei ks. Golian, mając na uwadze wartość dzieła, przekazał je przed śmiercią (25 II 1876) do biblioteki w Czernej. Dzieło Jana Zajączkowica — *Quaestio medica de apoplexia*, drukowane w 1695 r., było dawniej własnością apteki klasztornej konwentu św. Michała i Józefa. *Philosophia moralis* Jana Camerariususa (t. 1, drukowany w 1652 r.) posiada na stronie tytułowej pieczętkę: I·A·ZALVSKI i notkę „2 non est — J. Załuski”. *Historia o krucjatach* A. W. Ustrzyckiego, drukowana w 1707 r., posiada ekslibris Aleksandra Sapięhy (1773—1812) i zapiskę: „devotae Societatis Regiae Varsaviensis anno 1840”. *Opera* Joannis Justi Lanspergii, drukowane w Kolonii w l. 1554—1555, posiadają na stronie tytułowej zapiskę: „Ex eleemosinis Illmae Dnae De F. Montpensier Pro Bibliotheca Aquensis Obseruantiae — J. Faber” oraz ekslibris Sergiusza Sersale.

Niewątpliwą ozdobą starodruków biblioteki czerneńskiej jest dzieło K. Ogiera — *Ephemerides sive iter Danicum, Suecicum, Polonicum*. (Lutetiae Parisiorum, apud Petrum le Petit, 1656. 8°) w XVIII-wiecznej oprawie. Jeden z niewielu zachowanych egzemplarzy jest prawdopo-

dobnie nielegalnym przedrukiem; posiada notkę proveniencyjną: „Ex libris B. P. Lange mp nro 38” i nie był znany Marianowi Pelczarowi, autorowi przedmowy do polskiego przekładu dzieła Ogiera, wydanego w 1950 r.

Na baczniejszą uwagę zasługują tzw. klocki znajdujące się wśród starych druków. Jeden z nich zawiera 27 kazań z XVII i XVIII w.; drugi obejmuje 7 druków z początku XVI w., wśród których znajduje się także 1 inkunabuł; trzeci klocek zawierał szereg interesujących poloników XVII-wiecznych, z których zachowały się tylko 3 utwory. Tytuły pozostałych znamy tylko ze spisu umieszczonego na okładce książki. Inny klocek zawiera konstytucje sejmów z lat 1678 i 1699 oraz 1 kazanie pogrzebowe. Cały ten tom był przechowywany w archiwum klasztornym, a to dlatego, że wśród konstytucji znajdowało się zwolnienie posiadłości klasztornych od kontrybucji i hibern. Do kloceków należy również 6-tomowy zbiór uniwersałów i cyrkularzy galicyjskich z lat 1796—1802, noszący ślady częstego używania.

Wśród poloników XVII-wiecznych znajduje się kilka egzemplarzy drugiego tomu *Ksiąg duchownych* św. Teresy, drukowanych w Krakowie 1665 r., dedykowanych podówczas Helenie Tekli Lubomirskiej, żonie Aleksandra Michała, podówczas królowej i wojewody krakowskiego od 1668 r. O tej dedykacji wspomina Estreicher⁷. Jednak wśród egzemplarzy znajdujących się w Czernej jest jeden z tomów, posiadający dedykację poświęconą Tekli Lubomirskiej, wojewodzynie krakowskiej i fundatorce Karmelitów Bosych w Wiśniczu. O tej różnicy Estreicher nie wspomina.

Podobnie jak to ma miejsce w innych księgozbiorach sprzed 1800 r., również w Czernej znajduje się na książkach wiele różnorodnych notatek, a nawet dłuższych zapisek dotyczących zakonników, spraw codziennych, wydarzeń politycznych, rzeczy obyczajowych itp. Zapiska na książce Wojciecha Dębińskiego — *Philomela devota*, drukowanej w 1700 r., brzmi: „F. Columbanus Peccator Maximus Requiescat in Pace. Fuit protunc Eremita et mortuus in Zegartowice Villa nostra [claustril] Visnicensis et iacet Visnicij in Conv. nostro. R. i. p. 1726”. Inna notatka dotyczy rozruchów antyheretyckich w Lublinie w 1620 r.

Całość starych druków pod względem wieku przedstawia się następująco: z w. XV pochodzi 11 druków (zob. Dodatek). Niezbyt liczne są druki z XVI w. Przeważającą część książek stanowią druki łacińskie z XVII w., a większość poloników pochodzi z XVIII w. Zjawiskiem raczej nie spotykanym w innych bibliotekach karmelitańskich w Polsce jest tu stosunkowo duża ilość książek w języku niemieckim.

⁷ Estr. XXXI 106.

Kończąc te luźne uwagi mogę z dużym prawdopodobieństwem wyrazić przypuszczenie, że dokładne opracowanie wszystkich starych druków, o co usilnie starają się OO. Karmelici Bosi w Czernej, ujawni wiele interesujących dla nauki szczegółów.

DODATEK: INKUNABUŁY

LITERATURA

- C — Copinger A. W.: Supplement to Hain's Repertorium bibliographicum. P. 1—2. London 1895—1902.
- GW — Gesamtkatalog der Wiegendrucke. Hrsg. von der Kommission für den Gesamtkatalog der Wiegendrucke. Bd 1—8. Leipzig 1925—1940.
- H — Hain L.: Repertorium bibliographicum. Vol. 1—4. Stuttgartiae — Lutetiae Parisorum 1826—1838.
- HC — Hain — Copinger.
- JP — Jędrzejowska H., Pelczarowa M.: Katalog inkunabułów Biblioteki Miejskiej w Gdańsku. Gdańsk 1954.
- Kocowski — Kocowski B.: Katalog inkunabułów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. Cz. 1: Alfabetyczny wykaz druków. Wrocław 1959.
- Kotvan — Kotvan I.: Inkunabuly Univerzitetnej Knižnice v Bratislave. Bratislava 1960.
- Lewicka-Kamińska — Lewicka-Kamińska A.: Inkunabuly Biblioteki Jagiellońskiej. Kraków 1962.
- Louda — Louda J.: Soupis prvotisků Universitní knihovny v Olomouci a její pobočky v Kroměříži. Praha 1956.
- Mead — Mead H. R.: Incunabula in the Huntington Library. San Marino 1937.
- Ossol. — Kawecka-Gryczowa A.: Katalog inkunabułów Biblioteki Zakładu im. Ossolińskich we Wrocławiu. Na podstawie materiałów Kazimierza Piekarskiego oprac. ... Wrocław 1956.

INKUNABUŁY

1. Augustinus Aurelius s.: De trinitate. Basel, Johann Amerbach, 1489. 2°. GW 2926, Lewicka-Kamińska 1158.
2. Biblia latina cum additione Menardi monachi. Nürnberg, Antonius Koberger, 10 IX 1478. 2°. GW 4234, Ossol. 61, Kocowski 513, Lewicka-Kamińska 665.
3. Durandus Guilelmus: Rationale divinatorum officiorum. Strassburg, [typographus Jordani de Quedlinburg (Georg Husner)] 13 VII 1486 [?]. GW 9132 [?].
4. Grietsch Joannes: Quadragesimale. B. m. i druk., 5 II 1484. 2°. H* 8070.
5. Johannes Nivilicellensis: Concordantiae bibliorum et canonum. Basel, [Michael Furterl 31 I 1489. 2°. HC* 9417, Kocowski 1633, Lewicka-Kamińska 1217.
6. Schedel Hartmann: Liber chronicarum. Nürnberg, Antonius Koberger, 12 VII 1493. 2°. HC* 14508, JP 562, Ossol. 298, Kocowski 2526, Lewicka-Kamińska 737.
7. Sirectus Antonius: Formalitates moderniores de mente Scoti. [Venezia, Andreas Torresanus de Asula?] 18 I 1484. 8°. H* 14793, Kotvan 384.

8. Thomas de Aquino s.: *Catena aurea seu super quatuor evangelistas*. Venezia, Hermann de Liechtenstein et Johannes Hamman, 4 IX 1482. 2°. HC* (Add.) 1334, Mead 2742, Louda 1745.
9. Thomas de Aquino s.: *Opuscula*. Venezia, Hermann Liechtenstein, 7 IX 1490. 2°. HC* 1541, Lewicka-Kamińska 1824.
10. Thomas de Aquino s.: *Super quarto libro sententiarum*. Köln, Heinrich Quentell, 2 II 1484, 2°. H* 1483, Lewicka-Kamińska 252.
11. Wimpeling Jacobus: *Elegantiae maiores. Rhetorica eiusdem pueris utilissima*. Tübingen 1499. H 16163.
Defekt: Zachowały się tylko k. A—A₈, B, C—C₄, D—D₈, E—E₃ opravione razem z innymi utworami.

DE BIBLIOTHECA COENOBII PATRUM CARMELITARUM DISCALCEATORUM
CERNAE POSITA

S u m m a r i u m

Patrum Carmelitarum Discalceatorum coenobium Cernae ab Agnete gentis Tencinianaе Firlej († 1644), Cracoviensis palatini uxore, anno 1633 conditum eiusdem ordinis provinciae Polonae conventus eremiticus factus est. Quod monasterium inter cetera eiusdem ordinis monasteria intra fines Poloniae unum tantum non erat abolitum idemque ab anno 1880 solos tirocinii alumnos continet.

Mox excitato conventu initium fit bibliothecae, quae tum donis et emptis libris, tum absorpta quadam codicum parte ex Carmelitarum Discalceatorum duobus coenobiis Cracoviae, exeunte saeculo XVIII abolitis, aliisque ex monasteriis saeculo XIX pariter extinctis, incrementa faciebat. Quo factum est, ut illa bibliotheca anno 1865 790 opera in 976 exemplaribus teneret, nunc vero paene 3.250 vetustioris artis typographicae volumina et super 20 milia horum temporum libros habeat. Inter vetustiores impressos libros adsunt 11 incunabularia typica scripta, multaque animos oblectantia de re religiosa, saeculo XVII et XVIII excussa volumina.

Ad Carmelitarum Discalceatorum res gestas in Polonia cognoscendas haud parum proderit, si studia collata erunt in eorum bibliothecam, quae testatur, quibus ipsi disciplinis incubuerint quasque intellectu suo quaestiones tractaverint.